

Pregledni članak

UDK: 32.019.5(439:1-622 NATO)
32.019.5(497.16:1-622 NATO)
32.019.5(497.11:1-622 NATO)
32.019.5(497.5:1-622 NATO)

Primljeno u uredništvo: 15. svibnja 2008.
Prihvaćeno za tisak: 08. lipnja. 2008.

Uloga javnog mnijenja u procesu pristupanja NATO-u

ĐANA LUŠA*

Sažetak

Proces ulaska u NATO kompleksan je zbroj različitih reformskih aktivnosti te aktivnosti informiranja u kojima se osim sudjelovanja političkih elita i državnih struktura podrazumijeva i uloga svih građana čije se stavove, koje ukoliko su u mogućnosti artikuliraju putem javne rasprave, najbolje detektira redovitim istraživanjima javnog mnijenja. Rezultati istraživanja trebali bi služiti kao temeljni pokazatelj daljnje aktivnosti u smjeru informiranja te ukazati na neke od konstanti procesa kroz iskustva zemalja koje su više napredovale u euro-atlantskom integriranju, kako bi se pravovremeno reagiralo na razini cjelokupnog društva.

Ključne riječi: NATO, javno mnijenje, Mađarska, Crna Gora, Srbija, Hrvatska

Na najvećem summitu u povijesti Sjevernoatlantskog saveza održanom u Bukureštu nastavljen je proces posthladnoratovskog širenja te vojno-političke organizacije koja se nakon završetka hladnog rata kroz svekoliku transformaciju prilagodila novim geopolitičkim, ekonomskim i sigurnosnim izazovima, postavši time najznačajniji kreator međunarodne sigurnosne politike. Osim pronalaženja svrhe postojanja nakon raspada Sovjetskog Saveza i Varšavskog ugovora, bilo je potrebno stvoriti okvir i mehanizme za postepeno integriranje postsocijalističkih, tranzicijskih zemalja u euroatlantsku sigurnosnu zajednicu.

*
Mr. sc. Đana Luša, znanstvena novakinja – asistentica na Fakultetu političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu, Lepušićeva 6; e-mail: danasib@yahoo.com

Na temelju preporuka Studije o širenju NATO-a, a nastavno na intenzivirane individualne dijaloge sa zainteresiranim državama partnerima i proširene konzultacije među članicama, Češka, Mađarska i Poljska na Madridskom sastanku na vrhu 1997. godine dobivaju pozivnicu, a formalno postaju članicama Saveza u ožujku 1999. godine. Iste godine NATO je pokrenuo i Akcijski plan za članstvo (MAP) kao instrument koji bi služio državama kandidatima da se što efikasnije prilagode kriterijima članstva u Savezu. Sedam zemalja sudionica spomenutog mehanizma (Slovačka, Slovenija, Bugarska, Rumunjska, Estonija, Litva i Latvija) pozvane su da započnu pregovore o pridruživanju na sastanku na vrhu u Pragu 2002. godine, da bi u ožujku 2004. godine svih sedam zemalja pristupilo NATO-ovom temeljnom ugovoru.

Nakon dva kruga posthladnoratovskog širenja, vrata NATO-a ostaju i dalje otvorena svim zemljama koje su u skladu s člankom 10. Ugovora o Sjevernoatlantskom Savezu spremne promicati temeljne vrijednosti zacrtane prilikom osnivanja Saveza, te od korisnika postati aktivni sudionici kreiranja globalne sigurnosti. U tom smjeru na sastanku na vrhu Saveza u Bukureštu u travnju 2008. godine pozivnica za članstvo uručena je Hrvatskoj i Albaniji, dok je trećem kandidatu, Makedoniji pozivnica odgođena zbog spora oko imena koji vodi s Grčkom.

Dok neki analitičari smatraju kako je nepozivanje Ukrajine i Gruzije da se pridruže Akcijskom planu za članstvo neuspjeh NATO-ove politike širenja, bitno je istaknuti kako su čelnici Saveza u Deklaraciji summita pozdravili aspiraciju dviju zemalja za članstvom, čije će napredovanje vrednovati prema individualnim reformskim dostignućima, pružajući im otvorenu perspektivu budućeg članstva.

NATO također ostaje usmjeren ka strateški vrlo važnoj regiji Balkana gdje je euroatlantska integracija, zasnovana na demokratskim vrijednostima i regionalnoj suradnji, nužan preduvjet za dugotrajan mir i stabilnost. U Završnoj deklaraciji pozdravlja se odluka Bosne i Hercegovine i Crne Gore da razviju Individualni partnerski akcijski plan, te se istovremeno obje zemlje pozivaju da započnu Intenzivirani dijalog o cijelom nizu političkih vojnih, financijskih i sigurnosnih pitanja povezanih s njihovim aspiracijama za članstvom. Čelnici Saveza u Bukureštu iskazali su spremnost za jačanjem suradnje sa Srbijom, maksimalno koristeći mogućnosti programa Partnerstva za mir, sa najavom inicijative za pokretanjem Individualnog Partnerskog Akcijskog Plana putem kojeg bi se Srbija brže integrirala u euroatlantsku zajednicu.¹

Većina postsocijalističkih tranzicijskih zemalja članstvo u NATO-u postavila je kao najvažniji cilj svoje vanjske politike, koje usmjeravajući i kreirajući budućnost zemlje uvelike utječe i na cjelokupno društvo. Aktivno sudjelo-

1

Bucharest Summit Declaration, NATO Press Release (2008)049, 3. April 2008; dostupno na: <http://www.nato.int/docu/pr/2008/p08-049e.html>.

vanje, razumijevanje te podrška javnosti čine nezaobilazne preduvjete za sam integracijski proces te u konačnici za proces pregovaranja i uspješnog pristupanja Sjevernoatlantskom Savezu. Zapostavljanje uloge javnog mnijenja te nedostatak transparentnih i pravodobnih informacija o spomenutom procesu javljaju se kao konstante početnog nastojanja integriranja postsocijalističkih zemalja u NATO, kada političke elite još uvijek nisu svjesne odlučujuće uloge "glasa naroda" putem referendumu ili u obliku činjenice da NATO zasigurno u svojim redovima ne vidi zemlju čije se stanovništvo protivi samom članstvu.

Analizirajući rezultate istraživanja javnog mnijenja o podršci članstvu u NATO savezu u četiri tranzicijske zemlje, Mađarskoj, Crnoj Gori, Srbiji i Hrvatskoj,² moguće je detektirati slijedeće determinante i konstante razvoja samog procesa: građani se većinom u početnim fazama približavanja Savezu osjećaju loše ili vrlo loše informiranima, mediji teško dolaze do informacija iz državnih struktura te ne posvećuju dovoljno pažnje tematici euro-atlantskog integriranja, rijetki su specijalizirani novinari koji isključivo prate zbivanja vezana uz proces pristupanja države NATO-u, građani se o cijelom procesu izjašnjavaju više emocionalno a manje utemeljeno na činjenicama i dostupnim informacijama.

Stavove građana spomenutih zemalja koji ne podržavaju ulazak u najjači vojno-politički savez moguće je također staviti pod zajednički nazivnik kroz slijedeće parametre: strah od gubitka suverenosti, strah od mogućih terorističkih napada, viša izdvajanja za obranu, neravnopravnost u procesu donošenja odluka, slanje vojnika u mirovne misije i ratne zone, izgradnja vojnih baza i raspoređivanje vojnika Saveza na vlastitom teritoriju.

Proces ulaska u NATO kompleksan je zbroj različitih reformskih aktivnosti te aktivnosti informiranja u kojima se osim sudjelovanja političkih elita i državnih struktura podrazumijeva i uloga svih građana čije se stavove, koje ukoliko su u mogućnosti artikuliraju putem javne rasprave, najbolje detektira redovitim istraživanjima javnog mnijenja. Rezultati provedenih istraživanja trebali bi služiti kao temeljni pokazatelj daljnje aktivnosti u smjeru informiranja te ukazati na neke od konstanti procesa kroz iskustva zemalja koje su više napredovale u euro-atlantskom integriranju, kako bi se pravovremeno reagiralo na razini cjelokupnog društva.

Mađarska

Segment podrške javnosti članstvu u NATO-u u Mađarskoj je dobio na važnosti kada je 1994. godine donesena odluka o održavanju referendumu o

² Mađarska je postala članicom NATO-a u prvom krugu posthladnoratovskog širenja 1999. godine. Hrvatska je nakon dobivanja pozivnice u Bukureštu započela pregovore sa Savezom, dok Crna Gora i Srbija svoje euroatlantske aspiracije trenutno ostvaruju kroz mehanizam Partnerstvo za mir.

budućem članstvu. Tim korakom, koji nije bio propisan Ustavom, aktivna i velika podrška javnosti postala je nezamjenjiv element samog procesa i nezaobilazan preduvjet članstva u Savezu.

Slijedeće, 1995. godine, kada je NATO objavio studiju o širenju, pažnja posvećena pitanju integriranja u NATO je porasla. Tome svjedoči i činjenica da su se istraživanja javnog mnijenja počela provoditi redovito, počevši od listopada 1995. godine kada je 48% građana podržavalo članstvo Mađarske u NATO-u, dok je ostali postotak bio podijeljen između neodlučnih i protivnika članstva. U prosincu 1996., podrška dostiže 50% na što je utjecaj imalo nekoliko čimbenika: uspjeh IFOR-ove operacije i neometan razmještaj mađarskog kontingenta, početak bilateralnih dijaloga sa NATO-om u travnju 1996., te vremensko određenje datuma širenja prvog kruga zemalja na nadolazećem sastanku na vrhu u Madridu.

U ožujku 1997. godine potpora javnosti pada na 47%, dok raste broj neopredijeljenih, što se može objasniti nedostatkom informacija karakterističnih za sve zemlje aspirantice za članstvo. Istovremeno se mogla osjetiti privlačnost prema ideji neutralnosti među pacifističkim krugovima koji su bili protiv članstva u bilo kojem vojnom bloku i onih krugova koji su osjećali strah od gubitka nacionalne suverenosti.

U siječnju 1997. godine Vlada je odobrila komunikacijsku strategiju koja je objelodanjena jer se unatoč parlamentarnom konsenzusu i zapadnoj potpori članstvu Mađarske u NATO-u moglo detektirati nedoumice u mađarskom javnom mnijenju. Komunikacijska strategija osmišljena je s namjerom da s obzirom na nedostatak vremena kombinira elemente informiranja, uvjeravanja i mobiliziranja za sudjelovanje na referendumu, stavljajući naglasak na objektivnost informacija. Glavna pitanja koja su obuhvaćena Strategijom bavila su se budućom ulogom NATO-a, sudjelovanjem javnosti u cjelokupnom procesu, pitanjima gubitka suverenosti, pitanjima troškova reformi oružanih snaga, obrane zemlje, ekonomskim razvojem, neutralnošću, rusko-mađarskim odnosima, te trajnim stacioniranjem NATO-ovih trupa na mađarskom teritoriju.³

Pozitivni efekti dijaloga osjetili su se već u lipnju 1997. godine, kada je potpora dosegla brojku od 61% i time reflektirala stajalište o članstvu u NATO-u kao temeljnom nacionalnom interesu. Međutim, uskoro su unutarne političke rasprave koje su se vodile oko pitanja održavanja referenduma dovele do značajnog porasta nesigurnosti među stanovništvom. To se odrazilo u anketama iz rujna 1997. godine kada je 52% građana podržavalo ulazak u NATO. Nakon što je postignut parlamentarni konsenzus oko referenduma te negativni učinak prevladan napretkom u pregovaračkom procesu, objašnjenja

3

Vidi detaljnije u: Somogyi, F., NATO-accession and the Hungarian Public Opinion, u: Joó, R. (ed.), *Hungary: A Member of NATO*, Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Hungary, Budapest, 1999., str. 70-88.

4

Ibid.

vanjem i publiciranjem uvjeta članstva te jačanjem političke kampanje, u prosincu je potpora dosegla 59%.⁴

Nekoliko dana prije referendumu 46% posto građana koji su se u anketama izjašnjavali za članstvo isticali su slijedeće razloge potpore: viša razina sigurnosti, nemogućnost razvoja samostalne obrane, ekonomski napredak i pripadajuće prednosti, te strah od razvoja događaja u susjednim zemljama. Protivnici su, pak, isticali visoke troškove članstva, gubitak suverenosti, te slanje mađarskih trupa u ratne zone.

Od svih postsocijalističkih zemalja referendum o članstvu u NATO-u održan je samo u Mađarskoj i Sloveniji, gdje je povezan s referendumom o članstvu u EU. Konzultativni referendum u Mađarskoj 16. studenog 1997. godine zabilježio je odaziv od 49,24% birača; 85,33% građana glasalo je "za", dok je 14,67% bilo "protiv". Uskoro su istraživanja javnog mnijenja pokazala kako je povjerenje u NATO dostiglo viši postotak nego u bilo kojoj europskoj državi članici: 63% u kolovozu 1998. godine, dok se pažnja javnosti sve više odmicala od pitanja striktno vezanih uz koristi i obveze članstva te se usmjeravala na šire perspektive djelovanja Saveza, poput upravljanja krizama i konfliktima u regiji, situacije na Kosovu, te budućih krugova širenja.

Crna Gora

U veljači i ožujku 2007. godine Nansen dijalog centar iz Crne Gore uz podršku Instituta za otvoreno društvo proveo je istraživanje koje je za cilj imalo prikupiti informacije u vezi sa procesom pridruživanja Republike Crne Gore NATO-u. Anketirani su Predsjednik Republike, Skupštine, tri skupštinska odbora, sedam ministarstava, Agencija za nacionalnu sigurnost, trinaest parlamentarnih stranaka te dvadeset i jedna nevladina organizacija. Prema zaključcima istraživanja, sve parlamentarne političke stranke, nevladine udruge, mediji, kao i državni organi, slažu se kako bi informiranost o pristupanju Crne Gore NATO-u morala biti na višoj razini. Kao nosioce procesa informiranja većina aktera obuhvaćenih istraživanjem vide Vladu i nadležna ministarstva te nevladine udruge. Najveći broj parlamentarnih stranaka, nevladin sektor te mediji smatraju kako se dosadašnja javna rasprava pokazala nerazvijenom i neučinkovitom zbog zatvorenosti nadležnih ministarstava, te činjenice da samo dvije političke stranke i četiri medija imaju formirana posebna tijela, odnosno specijalizirane novinare koji se bave temom pridruživanja.⁵

Prema izvještaju Nansen dijalog centra za prvi kvartal 2008. godine (ožujak) podrška građana članstvu Crne Gore u NATO-u nikada nije bila na nižoj razini, bilježeći stalni pad u posljednje dvije godine. Naime, istraživanja

5

Crna Gora i NATO, Nansen Dialogue Center, Podgorica, svibanj 2007.

provedena u veljači pokazuju da je za članstvo Crne Gore u Sjevernoatlantskom savezu samo 29,5% građana, dok se tome protivi 44,2%. U lipnju 2006. godine za ulazak u NATO bilo je 44,2% ispitanika, a godinu dana kasnije 32,9%.

Prema istraživanju Centra za demokraciju i ljudska prava iz ožujka 2008. godine 33,1% građana podržavalo je članstvo u Savezu, 43,1% se protivilo dok 23,8% nije formiralo određeno mišljenje. Ukoliko promatramo istraživanja javnog mnijenja spomenutog Centra od proglašenja nezavisnosti Crne Gore, dobivamo slijedeće pokazatelje: podrška članstvu najveća je bila u kolovozu 2006. godine, da bi postepeno padala sa najnižom vrijednošću od 29,5% zabilježenom u veljači 2008. godine, kada je zabilježen i najveći broj protivnika članstvu – 44,2%.

U nastojanju za intenziviranjem javnog dijaloga Crna Gora je započela s realizacijom prvog šestomjesečnog Akcijskog plana za implementaciju Komunikacijske strategije za euroatlantske integracije. Donesene su i preporuke o otvaranju javne rasprave o atlantskim integracijama, izbjegavanju retorike isključivosti i razmatranja programa alternative članstvu.

Međutim, ono što je posebice bitno naglasiti jest činjenica da aktivnosti usmjerene ka jačanju potpore građana integraciji zemlje u NATO moraju biti bazirane na nekoliko slijedećih međuzavisnih principa: većoj angažiranosti svih vladinih resora i ostalih segmenata društva sa naglaskom na rad nevladinih udruga, aktivnijoj ulozi medija u cjelokupnom procesu koji bi trebali služiti kao forum za sučeljavanje stavova neistomišljenika, kao i na objektivnom informiranju koje bi ponudilo lepezu informacija o koristima, ali i obvezama koje proizlaze iz članstva.

Srbija

Uvjetovana nedavnom prošlošću odnosa s NATO-om, u Srbiji vlada dilema treba li ući u NATO ili, pak, realizirati svoju suradnju i ambicije putem članstva u Partnerstvu za mir. Javna rasprava većinom je bazirana na emocijama i ratnim sjećanjima te pretpostavkama kako će članstvo više "koštati" nego donijeti koristi zemlji. Trenutno su aktualne dvije alternativne linije članstvu u Savezu prisutne kroz javnu diskusiju: približavanje Rusiji ostvarivanjem snažnije sigurnosne suradnje ili, pak, princip neutralnosti, prisutan kao alternativna opcija većine tranzicijskih zemalja.

Protivnici euroatlantskog puta Srbije kao argumente ističu bolno iskustvo vezano uz akciju NATO-a iz 1999. godine, priznanje statusa nezavisnosti Kosova od strane nekih članica, te neučinkovitu ulogu KFOR-a u zaštiti srpskog stanovništva na Kosovu i Metohiji.

Prilikom analiziranja specifične situacije u Srbiji naglasak je potrebno staviti na odnos s Rusijom s kojom dijeli povijesne, vjerske, kulturne i ekonomske veze te, s druge strane, na činjenicu da bi Srbija okružena sadašnjim i

budućim članicama NATO-a, jačajući svoje veze s Rusijom, oblikovala status "izoliranog otoka" regije.

S druge strane, pobornici procesa širenja ističu slijedeće argumente: jačanje pozicije i imidža zemlje u međunarodnoj zajednici, otvorenost stranim investicijama, reforme obrambenog i sigurnosnog sustava, nedovoljnu argumentiranost te nejasnu artikulaciju alternativa članstvu.

Danas u Srbiji još uvijek prevladavaju tzv. tradicionalističke snage, koje zbog svojih stavova nisu u stanju pronaći način za pozicioniranjem srpskog društva u procesu globalizacije. Ove političke elite sudjeluju u formiranju stavova javnosti i formiranju njihovih vrijednosti.⁶

Prema nacrtu Strategije nacionalne sigurnosti koju je izradio tim stručnjaka okupljen oko predsjednika Srbije Borisa Tadića, kao jedan od vanjsko-političkih ciljeva ističe se i članstvo u NATO-u, što je predstavljalo novost s obzirom da za razliku od dotadašnjih strateških dokumenata jasno i konkretno izražava da je učlanjenje u NATO jedan od ciljeva na čijem će ispunjenju politička elita u budućnosti raditi.⁷

Postoji, također, i drugi nacrt Strategije nacionalne sigurnosti, koji je formirao tim okupljen oko premijera Koštunice, u kojem se NATO izričito ne spominje, već se govori o konceptu kooperativne sigurnosti u okviru euroatlantskih sigurnosnih struktura, ali i u okviru drugih regionalnih sigurnosnih asocijacija.⁸

Sastankom na vrhu u Bukureštu NATO je svojim institucionalnim vezama zaokružio svoju prisutnost u regiji Zapadnog Balkana, što ukazuje na činjenicu da se Srbija našla okružena članicama NATO, odnosno zemljama koje su samo na korak od prijema u taj vojno-politički savez.

Upravo istraživanje javnog mnijenja može reflektirati i potvrditi trenutno nedefiniranu euroatlantsku opciju političke elite Srbije. U suradnji sa *Gallup International*, nevladina organizacija Atlantsko vijeće Srbije provela je istraživanje o euroatlantskim integracijama rezultati kojeg su predstavljene u prosincu 2007. godine – 28% građana podržava članstvo u NATO-u, 55% je protiv, dok je 17% građana neodlučno. Ukoliko se sagledaju trendovi podrške NATO-u, dolazi se do slijedećih vrijednosti: u srpnju 2005. godine podrška je iznosila 31%, uz male oscilacije do prosinca iste godine, kada započinje pad koji je svoj vrhunac doživio u svibnju 2006. godine, zabilježivši sa-

6
Dimitrijević, Aleksandar, Dva lica Janusovske Srbije, *Nova srpska politička misao*, dostupno na: http://www.nspm.org.yu/debate_2007/2007_di,

7
Popović, Đ., Unutrašnji politički aspekti priključenja Srbije NATO-u, *Bezbednost Zapadnog Balkana*, Beograd, br.5, 2007.

8
Atanasović, Z., Bezbednosne teme u kampanji za parlamentarne izbore 2007. godine u Srbiji, *Bezbednost zapadnog Balkana*, Beograd, br. 4, 2007.

9
Do you support our country's accession to the EU and NATO?, Atlantski Savet Srbije, br. 8, str. 9.

mo 22% građana koji podržavaju članstvo Srbije u Savezu, da bi u veljači 2007. potpora iznosila 32%, a u rujnu 28%.⁹

Prema istraživanju Agencije Politikum provedenom od 24. ožujka do 1. travnja 2008. godine, za ulazak Srbije u NATO zalagalo se 18,1%, dok je protiv bilo čak 67,11% građana. Ista agencija u listopadu 2007. godine bilježi podršku od 26,2%, dok je u prosincu započeo trend smanjivanja podrške, koji se ogleda u brojcima od 22,5%.

Hrvatska

Prema istraživanju agencije Puls provedenom od 17. kolovoza do 17. rujna 2007. godine 48% građana podržava članstvo Hrvatske u NATO-u, 43% je protiv, dok je 9% neodlučnih. Ukoliko usporedimo dobivene rezultate s prijašnjim istraživanjima primjetno je da je najviša potpora zabilježena u lipnju 2003. godine, kada je iznosila 56%, u lipnju 2004. iznosila je 42%, kada se bilježi početak perioda pada potpore koja je u lipnju 2005. godine dosegla najnižu vrijednost od 31%. U rasponu od 31-38% zadržala se sve do rujna 2007. godine kada je zabilježena potpora od 48%.

Građani koji podržavaju ulazak Hrvatske u NATO većinom se osjećaju dobro ili osrednje informiranima (72%), kao i oni koji ne podržavaju ulazak (60%). Neopredijeljeni građani se osjećaju loše informiranima (33%) ili gotovo ništa na znaju o pristupanju Hrvatske NATO-u (45%). Kao pozitivne argumente članstva u Savezu građani ističu slijedeće: ulaskom u NATO služenje vojnog roka neće više biti obavezno (71%), Hrvatska će biti sigurna od mogućnosti ponavljanja agresije (70%), značajno će se povećati nacionalna sigurnost (68%), ulaskom u NATO Hrvatska bi imala neke druge nevojne koristi (65%), doći će do značajne modernizacije Hrvatske vojske (78%).¹⁰

Negativni argumenti artikulirani su putem slijedećih tvrdnji: ako Hrvatska uđe u Savez hrvatski vojnici će morati ići u vojne misije s drugim zemljama (85%), ulaskom u NATO značajno će se povećati izdaci za vojsku (77%), ako uđe u NATO Hrvatska stalno će biti izložena nekim ratovima (76%), povećat će se rizik od terorističkih napada (73%)

Na pitanje misle li da će Hrvatska postati članicom NATO-a 2009. godine 56% ispitanih smatra da hoće, 29% odgovorilo je negativno, dok 15% građana ne može procijeniti.¹¹

Rezultati istraživanja iste agencije provedenog neposredno nakon dobivanja pozivnice za članstvo ukazuju kako 70% građana smatra kako je to pozitivan događaj, od kojih većina drži kako Hrvatska treba prihvatiti pozivnicu te postati članicom (62%). U ožujku 2008. godine potpora građana iznosila je

10

Analiza stavova građana Republike Hrvatske, IRI/PULS, listopad 2007.

11

Ibid.

67,1 % što je značilo rast od 15% u odnosu na prijašnja istraživanja. Uzroke takvog rezultata može se naći u nestabilnostima na Kosovu te događajima koji su uslijedili u Srbiji i Republici Srpskoj, ali također i u činjenici da je javna rasprava dobila svoje ozbiljne konture.

Prema rezultatima istraživanja agencije Gfk iz ožujka 2008. nešto manje (61%) građana podržava ulazak u Savez, 21% ih je protiv a 20% neopredijeljenih ili ne zna. Mjesec dana ranije podrška je iznosila 52%, uz 78% građana koji smatraju kako će Hrvatska ulaskom u NATO postati sigurnija i snažnija država, dok 64% ispitanih smatra kako će Hrvatska imati određenu gospodarsku korist.

Posljednji rezultati istraživanja javnog mnijenja te potpora koju građani iskazuju budućem članstvu Hrvatske u Sjevernoatlantskom savezu, uvjetovani su slijedećom grupom međuzavisnih faktora: dobivanjem pozivnice za članstvo čime je ostvarivanje jednog od najvažnijih vanjskopolitičkih ciljeva postalo više pitanje formalnosti, posjetom američkog predsjednika Georgea Busha, osjećajem da Hrvatska od korisnika sigurnosti ulazi u klub zemalja koje kreiraju globalnu sigurnosnu politiku, implementacijom komunikacijske strategije u obliku intenziviranja javne debate u koju su se uključili gotovo svi segmenti društva, te razvojem situacije vezane uz stanje na Kosovu i ponovno zaoštavanje odnosa u regiji.

Zaključak

Proces pristupanja Sjevernoatlantskom savezu kompleksan je i dugotrajan, o čemu svjedoče iskustva postsocijalističkih zemalja koje su postale članicama u protekla dva kruga širenja. Osim provođenja zadanih reformi vojnog i političkog sektora, te sudjelovanja u predviđenim aktivnostima i obvezama preuzetim u procesu pridruživanja posebnu pažnju treba usmjeriti prema informiranju građana putem transparentne javne rasprave te uložiti civilnog društva u cjelokupnom procesu.

Analiziranjem rezultata istraživanja javnog mnijenja u četiri zemlje od kojih je jedna postala članicom Saveza, dok je druga dobila pozivnicu za članstvo, vidljivo je kako je svaka od zemalja specifična po svojem povijesnom iskustvu te različitim stupnjevima demokratizacije te generalno opredjeljenja za euroatlantski put. Međutim, postoji nekoliko pokazatelja koji su zajednički spomenutim zemljama: uloga javnog mnijenja uvelike je zapostavljena u početnim fazama integriranja, kako proces odmiče i dobiva konkretne oblike te naznake članstva državne institucije postaju otvorenije za pružanje informacija te učinkovitije u smislu intenziviranja provođenja istraživanja javnog mnijenja, donošenja komunikacijskih strategija za približavanje procesa javnosti, čime se javlja i veći interes medija za spomenutu tematiku. Od posebne je važnosti činjenica da se u tom periodu uz nevladine udruge koje su bile aktivne od samog početka procesa, javlja veliki broj novih udruga orijen-

tiranih "za" ili "protiv" članstva, čime se otvara forum za raspravu svim zainteresiranim članovima društva, bez obzira na opredjeljenje.

Kako bi podrška građana za članstvo u Savezu dostigla zadovoljavajuću razinu te bila zasnovana na objektivnim, provjerenim te pravodobnim informacijama u procesu pristupanja, potrebno je što prije realizirati veću uključенost te suradnju ključnih aktera: državnih institucija, nevladinih udruga te medija.

Komunikacija s javnošću te provođenje informativnih aktivnosti ostaju obveza i nakon ulaska države u NATO, uzevši u obzir činjenicu da sam proces euroatlantskog integriranja ne uključuje samo formalni ulazak u najjači vojno-politički savez, već i usvajanje principa i normi vladavine prava, tržišne ekonomije, poštivanja prva manjina te regionalne suradnje, koji zahtijevaju dugoročnu angažiranost cjelokupnog društva.

Literatura

Cvrtila, V., *Hrvatska i NATO*, Centar za politološka istraživanja, Zagreb, 2004.

Čehulić Vukadinović, L., NATO's New Task, *Godišnjak Šipán 2007*, Politička kultura, Zagreb, 2008.

Joó, R. (ed.), *Hungary: A Member of NATO*, Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Hungary, Budapest, 1999.

Luša, Đ., Croatian Public Opinion and Euro-Atlantic Integrations, *Godišnjak Šipán 2006*, Politička kultura, Zagreb, 2007.

Tatalović, S., Croatia and NATO-The public perception of NATO membership, *Godišnjak Šipán 2007*, Politička kultura, Zagreb, 2008.

Vukadinović, R., Čehulić, L., Lovrić, D., *NATO u međunarodnim odnosima*, Fakultet političkih znanosti, Zagreb, 2006.

Vukadinović, R., Čehulić, L., Božinović, D., *NATO-Euroatlantska integracija*, Topical, Zagreb, 2006.

Summary

The Role of Public Opinion in the Process of Accession to NATO

The process of accession to NATO presents a complex sum of reform and informing activities which beside the participation of political elites and state structures also implies public involvement whose attitudes are best detected through public opinion research conducted on regular basis. These results should serve as a basic indicator for the fu-

ture informing activities as well as to point at some of the constants of the process based on the experience of the countries which made more progress in the Euro-Atlantic integration process, with the aim to react timely at the level of the entire society.

Key words: NATO, public opinion, Hungary, Montenegro, Serbia, Croatia